

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

A tervezett gyermekek számának alakulása a 2010-es években

2019. február

www.koppmariaintezet.hu

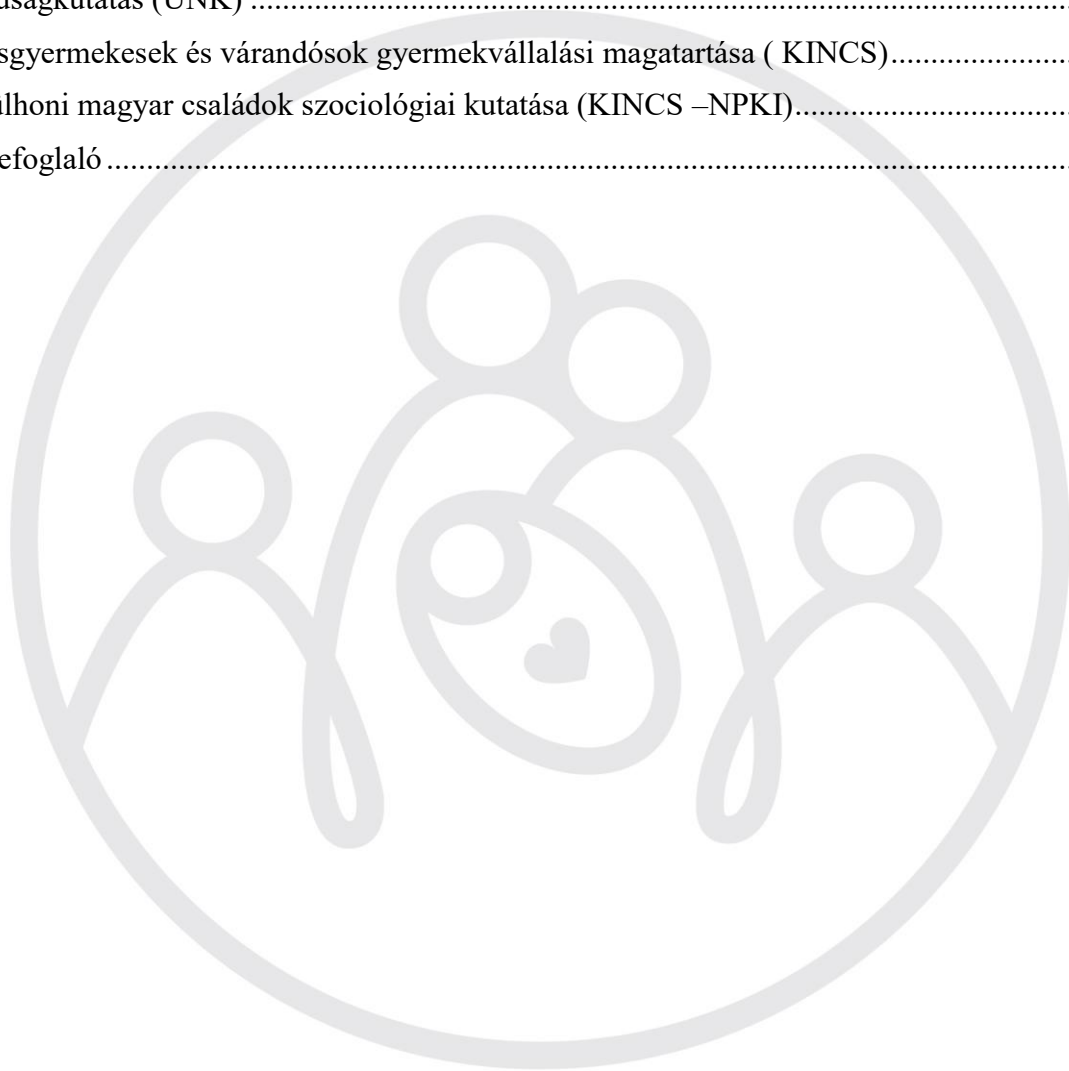
KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

Tartalom

Bevezető.....	3
Tervezett gyermekek számára vonatkozó kutatások az elmúlt években.....	4
Életünk fordulópontjai (KSH-NKI).....	5
Hungarostudy (SE MTI).....	7
Ifjúságkutatás (ÚNK)	10
Kisgyermekesek és várandósok gyermekvállalási magatartása (KINCS).....	13
Külhoni magyar családok szociológiai kutatása (KINCS –NPKI).....	15
Összefoglaló	18

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

Bevezető

Elemzésünk célja, hogy bemutassuk, hogy a 2010-es években a különféle kutatások alapján hogyan változtak a magyarok gyermekvállalással kapcsolatos tervei.

A Kopp Mária nevéhez fűződő 2006-os, a magyarok lelkiállapotát vizsgáló Hungarostudy kutatás alapján a magyarok általában több, mint két gyermeket terveztek, a 35 évesnél fiatalabb nők 2,08, a férfiak 2,07 gyermeket. A KSH Népeségtudományi Kutatóintézete nemzetközi felmérésében a 25-39 éves nők 2,4 gyermeket terveztek 2007-ben. A korábbi kutatások alapján tehát a kívánt és tervezett gyermekek száma a kívánatos 2,1-es mutató fölött vagy akörül mozgott.

A kívánt és tervezett gyermekek száma, valamint az ideálisnak tartott gyermekszám ugyan nem egyezik teljesen a teljes termékenységi arányszámmal, de mégis jó alapot biztosít arra, hogy a gyermekvállalási tervek és tények közötti eltérést vizsgálhassuk.

A teljes termékenységi arányszám azt mutatja meg, hogy ha az adott évet jellemző korszpecifikus termékenységi magatartások állandósulnának, akkor egy nő élete folyamán átlagosan hány gyermeknek adna életet. Nagyon leegyszerűsítve: ma Magyarországon 100 párnak átlagosan 149 gyermeke születik, miközben 2010-ben 125 született.

A kívánt gyermekszám a még tervezett gyermekek számára vonatkozik, míg a *tervezett gyermekszám* a már életben lévő és a még kívánt gyermekek együttes számát jelenti.

Az ideálisnak tartott gyermekszám pedig azt mutatja, hogy miként vélekednek az emberek arról, hogy egy általános család belső életére nézve mekkora a „helyesnek”, „jónak” tartott gyermekszám.

2010 óta több kutatás is zajlott, amelyek erre vonatkozó kérdéseket tettek fel. A felmérések különféle időpontokban és különféle nagyságú és összetételű mintákban zajlottak. Összefoglalónk ezen felmérések eredményeit mutatja be.

Tervezett gyermekek számára vonatkozó kutatások az elmúlt években

Elemzésünkben összesen öt, a kívánt és tervezett gyermekek számára vonatkozó 2010 óta megvalósult kutatás eredményeit mutatjuk be:

<i>Cím</i>	<i>Készítő</i>	<i>Felmérés éve</i>	<i>Megkérdezettek köre</i>	<i>Megkérdezettek száma (fő)</i>	<i>Tervezett gyerekszám</i>
Életünk fordulópontjai	KSH-NKI	2016	22 évesnél idősebbek, országos minta	9300	2,0 (nő) 1,9 (fé)
Hungarostudy	SE MTI	2013	18-35 éves fiatalok, országos minta	500	2,04 (már van gyereke) 1,85 (még nincs gyereke)
Ifjúságkutatás	ÚNK	2016	15-29 évesek, országos és határon túli minta	8000	1,72
Baba – mama kutatás	KINCS	2018	Inkább magasan képzett, közép-magyarországi, 25-40 éves kisgyermekesek és várandósok	2800	2,34
Külhoni magyar családok szociológiai kutatása	KINCS-NPKI	2018	18 év feletti határon túliak	2500	2,12

Ha összevetjük a különféle kutatások eredményeit, akkor kiderül, hogy a magyarok továbbra is kettő körül tervezik a gyermekeik számát.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

Életünk fordulópontjai (KSH-NKI)

A KSH Népeségtudományi Kutatóintézet Demográfiai Portré című három évente ismétlődő 2018-as kiadványa szerint a termékenység szubjektív mérőszámai magasfokú stabilitást mutatnak. Mind az ideális gyermekszám, mind pedig a tervezett gyermekszám döntően stabil maradt a 2001 és 2016 közötti másfél évtizedes időszakban. **Az ideális gyermekszám értéke 2016-ban 2,2** mind a nők, mind a férfiak körében, a **tervezett gyermekszám értéke átlagosan 2,0 a nők és 1,9 a férfiak körében.**

Az ideálisnak tartott gyermekszám mutatója a vizsgált másfél évtizedben ugyan némileg növekedett, de reálisan inkább a stabilitás állapítható meg. Az értéke mind a termékeny korban lévő nők, mind pedig a férfiak körében 2,1-ről 2,2-re növekedett. Az enyhe növekedés minden korcsoportban jelen van, de talán a legfiatalabb korúak körében látszik leginkább. Ez a szubjektív termékenységi mutató tehát még az egyszerű reprodukciós szint fölött van.

Az összes, saját családba tervezett gyermek számának szubjektív mutatója valamivel már alacsonyabb – 2016-ban 2,0 a nők és 1,9 a férfiak körében. Noha összességében ez is a stabilitásra utal, a tüzetesebb korcsoportok szerinti vizsgálat törést mutat a 35–39 éveseknél. Az ennél fiatalabbak körében nőtt, a náluk idősebbek körében viszont csökkent a tervezett gyermekszám. A tervezett gyermekszám minden korcsoportban és mindkét nem esetében egyértelműen alacsonyabb az ideális gyermekszámnál, a tényleges gyermekszám pedig szükségszerűen alacsonyabb a tervezett gyermekszámnál.

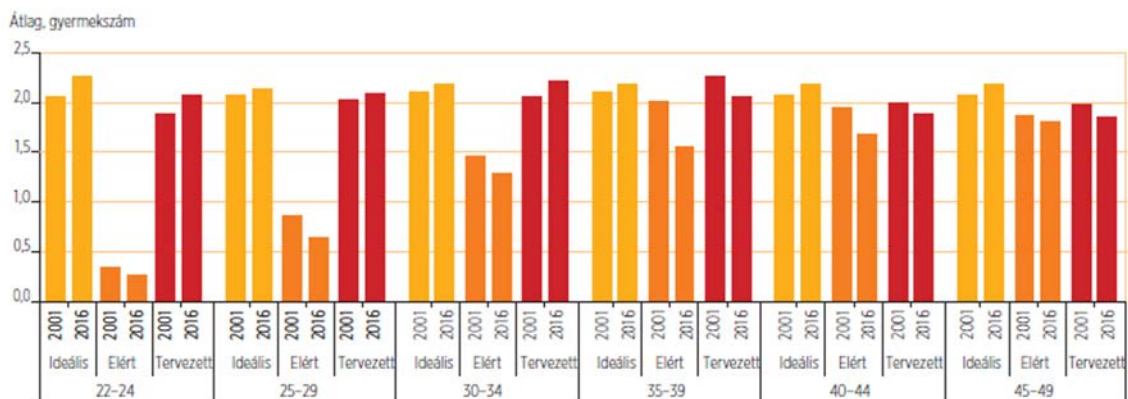
A Demográfiai Portréban megjelent, 2001 és 2016 összevetésén alapuló lenti ábrák alapján 2001 és 2016 között mind a nők, mind a férfiak esetében nőtt az ideálisnak tartott gyermekszám minden korcsoportban. Ezzel szemben a tervezett gyermekek száma ugyan 35 éves kor alatt magasabb volt 2016-ban, mint 2001-ben, viszont 35 éves kor felett csökkenés látható, amiből azt a következtetést vonjuk le, hogy a tervektől való elmaradás következtében, az életpályán előre haladva, bizonyos kort elérve a tervek „visszavételére”, csökkentésére kerül sor.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
ÉS A CSALÁDOKÉRT

9. ábra. Az ideálisnak tartott, az elért és a saját családba tervezett gyermekszám alakulása Magyarországon korcsoportok szerint, nők, 2011, 2016

Forrás: KSH NKI Életünk fordulópontjai adatfelvétel, 1. és 5. hullám; saját számítás.

10. ábra. Az ideálisnak tartott, az elért és a saját családba tervezett gyermekszám alakulása Magyarországon korcsoportok szerint, férfiak, 2011, 2016

Forrás: KSH NKI Életünk fordulópontjai adatfelvétel, 1. és 5. hullám; saját számítás.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

Hungarostudy (SE MTI)

Az utolsó Hungarostudy kutatást 2013-ban felügyelte a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézete. Az összesen 2000 fő lekérdezésével készült vizsgálatnak egy része, a családdal, gyermekvállalással kapcsolatos kérdések egy almintán, a legfeljebb 35 évesek közt lett felvéve, így az ebbe a kérdéskörbe tartozó válaszok a társadalomnak a fiatal korosztályát reprezentálják, a még szülőképes korú, de 36 éves vagy idősebb lakosság véleménye, várákozásai nem szerepelnek a kutatás ezen részében.

A Hungarostudy korábbi felmérése során 2006-ban a 35 évesnél fiatalabbak körében 2,07-2,08 volt a tervezett gyermekek átlagos száma (a férfiak körében 2,07, a nők esetében 2,08). Ehhez képest kicsit csökkent a 2012-ben megkérdezettek esetében a tervezett gyermekszám.

A 2013-as mintában szereplő **gyermekes fiatalok** közt az átlagos gyermekszám 1,77, a körükben **tervezett gyermekek száma** a már meglévő gyermekek beszámításával együtt **2,04**. **A gyermekvállalás előtt állók körében** ez az érték **1,85**.

Utóbbiak közt sem az iskolai végzettség, sem a jövedelem nem differenciáló tényező. A gyermekesek esetében azonban már megfigyelhető a Magyarországon ismert jelenség, hogy az alacsonyabb iskolai végzettségűek közt több, a magasabb végzettségűek közt kevesebb gyermek születik.

A kutatás eredményei alapján kijelenthető, hogy a magyar fiatalok továbbra is inkább a hagyományos elveket vallják, a mintába került fiatalok szerint legnagyobb arányban, 98,1 %-ban az tekinthető családnak, amikor „két ember házasságban él és gyermeket nevel”, valamint 91,9%-ban amikor „két különböző nemű ember él együtt élettársként és gyermeket nevel”. A nemi szerepek kapcsán is hagyományos a felfogás, a megkérdezett fiatalok több, mint 90%-nál az, hogy a férfi maradjon otthon a gyermekkel, nem merül fel. Ezzel egyidőben azonban növekszik azoknak a száma, akik megkérdőjelezik a házasság szükségességét. A válaszadók 68,1%-a szerint nem fontos a házasságkötés a gyermekvállalás előtt. Ez a kettősség több eredményben is megfigyelhető, a gyermekcentrikusság mellett sokan inkább élettársi kapcsolatban élnek.

A megkérdezett 18-35 éves fiatalok 30%-ának már volt gyermeke a kérdezés időpontjában, a gyermektelenek 29-30 éves koruk körül szeretnék vállalni első gyermeküket. Eközben a szakirodalomban széles körben bemutatott halasztása a gyermekvállalásnak tetten érhető abban, hogy a 30-35 évesek is átlagosan csak 3 év múlva szeretnék gyermeket. Fontos, hogy anyagi körülményektől függetlenül alacsony azoknak az aránya, akik a gyermekvállalást elutasítják – ez arra utal, hogy az első gyermek vállalása még mindig nem pénzkérdés elsősorban.

A minta gyermekvállalással kapcsolatos egyes adatai eltérnek az országos átlagtól, ami betudható annak, hogy a felső határ 35 év, így az afölött az életkor feletti adatai kimaradtak az elemzésből. A gyermekek átlagos életkora első gyermekük születésekor 24 év, ami alacsonyabb a más kutatásokból ismert életkornál, a 25 éves kor előtt szülővé váltak aránya a gyermekek fele, ami az országos 25%-ot jelentősen meghaladja.

Megszületett/tervezett gyermekek száma

	megszületett gyermekek száma		megszületett és még tervezett gyerekszám összesen átlag	tervezett gyerekszám azok közt, akiknek még nincs gyermekük átlag	
	N	átlag		N	átlag
főátlag	186	1,77	2,04	315	1,85
18-23 éves	9	1,23	1,46	128	1,96
24-29 éves	54	1,59	1,98	118	1,79
30-35 éves	123	1,89	2,1	70	1,76
max. 8 osztályt végzett	44	2,48	2,64	70	1,89
szakiskolát végzett	53	1,77	2,07	67	1,83
érettségizett	54	1,44	1,71	132	1,87
diplomás	33	1,39	1,72	47	1,8
eladósodott	37	2,24	2,34	29	1,88
éppen kijön jövedelméből	84	1,87	2,18	129	1,83
kényelmesen megél	43	1,37	1,59	99	1,85
megtakarítani is tud	18	1,41	1,94	42	1,89

Habár az első gyermek vállalását az eredmények szerint nem az anyagiak befolyásolják, a továbbiak esetében ez megváltozik. A biztos jövedelem, az anyagi biztonság, a biztos munkahely, a megfelelő lakáskörülmények, a tervezhetőség, kiszámíthatóság, jövőkép – ez a

kulcsa a további gyermekvállalásnak. Az első a biztos megélhetés, a munkavégzéssel kapcsolatos kérdések, a kisgyermek elhelyezése csak ezután következik. Ez arra utal, hogy a további gyermekvállalás kulcsa a kiszámíthatóság, tervezhetőség, jövőkép, a kiszámítható munkaerő-piac. Az anyagi biztonság, a biztos munkahely, valamint a megfelelő lakás biztosítása a még gyermekvállalás előtt állók döntő többségének is a céljai közt szerepel.

Fontos eredmény, hogy a fiatalok számára az előző Hungarostudy vizsgálatokhoz képest a társas támogatás szerepe leértékelődött a gyermekvállalással kapcsolatban, annak ellenére, hogy a személyes kapcsolataikat továbbra is fontosnak tartják. A gyermekvállalás esetén azonban nagyobb jelentőséget tulajdonítanak az állami juttatásoknak, ami jelentős változás a 2002-es Hungarostudy vizsgálat eredményeihez képest. Akkor még a gyermekvállalás és a kívánt gyermekszám is a legszorosabb kapcsolatban, mennyire számíthatnak partnerükre, házastársukra illetve élettársukra. Ebben szerepe lehetett a 2008-as gazdasági válságnak, azonban mindenképp egyfajta paternalista szemléletváltozást mutat.

Állami juttatások és a családi segítségnyújtás szerepe a gyermekvállalásban (Válaszok százalékos megoszlása és rangsorátlag az összes érdemi válaszadó körében, n=602)

Mennyire fontos a gyermekvállalás szempontjából? Rangsor átlag (A nagyobb érték kisebb fontosságot jelent)		Mekkora szerepe van kívánt gyermekei megszületésében?		
		válaszok %-os megoszlása		
		nagy	kicsi	semennyi
1. 3 éves korig igényelhető GYES	3,15	47	30	23
2. Családi pótlék	3,23	49	29	22
3. 2 éves korig igényelhető GYED	3,37	43	32	25
4. Családi adókedvezmény	4,12	40	34	26
5. Állami támogatású lakáskölcsön	4,44	43	29	28
6. A szülők által nyújtott anyagi támogatás	5,68	30	34	36
7. A szülők, család, rokonok, barátok által nyújtott konkrét segítség	5,82	32	34	34
8. Az, hogy a nagyszülő is igénybe veheti a gyest	6,35	17	33	50

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

Ifjúságkutatás (ÚNK)

A korábbi, 2000-ben készült első nagymintás ifjúságkutatás eredményei szerint a 15–29 éves ifjúsági korosztály 77 százaléka volt gyermektelen, 13 százaléknak egy, 10 százaléknak egynél több gyermeke volt. A következő két hullám már érezhető csökkenést mutatott, míg 2004-ben 80, 2008-ban 84 százaléknak volt gyermektelen. 2012-ben csak kis mértékben, 1 százalékponttal nőtt a gyermektelen fiatalok aránya: 85 százalék nyilatkozott úgy az adatfelvétel idején, hogy nincs nevelt vagy vér szerinti gyermeke, míg 9 százaléknak egy, 4 százaléknak kettő, 2 százaléknak pedig három vagy több gyermeke volt.

2016-ban az Új Nemzedék Központ (ÚNK) által megrendelt kutatásban sem változott érdemben ez az arány, 84 százaléknak nincs nevelt vagy vér szerinti gyermeke, míg 10 százaléknak egy, 4 százaléknak kettő, 2 százaléknak ennél több gyermeke van, vagyis gyakorlatilag a többgyermekesek aránya semmit sem változott a korosztályban.

Elméletileg a halasztott gyermekvállalási stratégia nem okoz komoly zavart a társadalom újratermelési folyamatában, amennyiben tényleg csak halasztásról van szó és realizálódnak a tervek. Ennek fényében aggasztó, hogy a 15–29 éves fiatalok 77 százaléka úgy nyilatkozott, hogy a következő három évben nem akar (további) gyermeket vállalni (nyolc évvel korábban még csak 19, 2012-ben már 60 százaléknak volt ezen az állásponton). 2016-ban a gyermektelenek 82 százaléka zárkózik el határozottan a belátható időn belüli, azaz három év múlva bekövetkező gyermekvállalástól (2012-ben 64 százalék volt ezen a véleményen), de akiknek már van egy gyermekük, azoknak is csak 25 százaléka szeretne még egy gyermeket a következő 3 évben.

Az összes megkérdezett 11 százaléka úgy nyilatkozott, hogy nem szeretne (további) gyermeket vállalni (ettől függetlenül 14 százaléknak van már vér szerinti gyermeke). Ez a szándék egyre határozottabbá válik az évek múlásával: míg a 15–19 évesek csak 8 százaléka mondja, hogy nem kíván további gyermeket vállalni, addig a 20–24 éveseknek már 10, a 25–29 éveseknek pedig 14 százaléka van ezen a véleményen.

A fiatalok átlagosan **1,72 gyermek vállalását tervezték 2016-ban**, s ez a szám az életkor előrehaladtával csökken. Míg a serdülők 1,75, a húszas éveik elején járók pedig 1,77 gyermeket terveztek átlagosan, addig a 25–29 évesek már csak 1,65-öt.

A fiatalok körében a házasság nem tűnik stabilizáló erőnek, mert míg a hajadonok körében a tervezett gyermekszám 1,73, addig a házások körében csak 1,68. Ehhez hasonlóan a stabil párkapcsolatban élők is alacsonyabb gyermekszámmal terveznek, mint az egyedül élők. Ezek szerint a párban élők realistábban, míg az egyedülállók reménytelibben látják a gyermekvállalásukat a jövőben. Területileg elemezve a gyermekvállalási szándékokat a legalacsonyabb tervezett gyermekszámot Budapesten regisztrálták a fiatalok körében, ugyanakkor a szülők iskolai végzettségének emelkedésével nő a fiatalok által tervezett gyermekek száma is.

Az Ifjúság 2004 – 2016 adatfelvételekben a rövidtávon, azaz **3 éven belül mindenképpen gyermeket tervezők átlagosan 2 gyermeket terveztek 2016-ban**, ennél valamivel kevesebbet az előző években.

Tervezett gyermekek száma	2004		2008		2012 ^{a)}		2016 ^{a)}	
	Válaszolók száma (fő)	Tervezett gyermek száma (fő)*	Válaszolók száma (fő)	Tervezett gyermek száma (fő)*	Válaszolók száma (fő)	Tervezett gyermek száma (fő)*	Válaszolók száma (fő)	Tervezett gyermek száma (fő)*
1	1337	1337	1065	1065	1201	1201	984	984
2	3597	7194	3219	6439	3416	6832	2955	5910
3	627	1882	556	1669	625	1876	776	2328
4	75	300	66	263	76	305	77	308
5	14	71	19	97	15	75	15	75
6	8	46	6	37	11	67	-	-
7	1	7	1	7	2	15	5	35
Összesen	5660	10837	4933	9576	5347	10370	4812	9640
Átlagos tervezett gyermekszám	1,915		1,941		1,940		2,0	

*Súlyozás alapján számított értékek.

a) A kérdés az elkövetkező 3 évre vonatkozott.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

Gyermekvállalás elutasításának indokait nézve alapvetően az anyagi okokat és az akaratlagosságot jelölték meg a fiatalok, de fontos tényező a lakáskörülmények megfelelősége is. Átlagosan, a (további) gyermeket nem vállaló fiatalok 41 százaléka említette az elutasítás indokaként az anyagi okokat, 31 százalék a lakáskörülményeket, 21 százalékot a gyermekneveléssel járó többlet feladatok riasztanak el és minden ötödik gyermekvállalást elutasító válaszadó a karrierje vagy a munkája miatt nem kíván gyermeket vállalni. A kérdés összetettségét és akaratlagosságát mutatja, hogy minden harmadik elutasító „egyszerűen nem akar” további gyermeket. Ez utóbbi vélemény különösen a korosztály fiatalabb tagjainál mutatható ki (Z generáció), ahogy a partner hiánya, illetve a kariertényezők említése is esetükben a legmagasabb.

A gyermekvállalással kapcsolatos áldozatról, lemondásokról sokat hallani, s azzal a fiatalok is tisztában vannak, hogy a gyermekvállalás negatívan befolyásolhatja az anyagi helyzetüket, a karrierjüket vagy éppen a tanulási lehetőségeiket, ugyanakkor véleményük szerint jelentős pozitív hatása van a gyermekvállalásnak az egyéni boldogságra, a családi és baráti kapcsolataikra, de még a szexuális életre is.

Baba-mama kutatás (KINCS)

A felmérés a 2018-ban megrendezett Baba-mama expohoz kapcsolódóan lett meghirdetve, 2402 személy töltötte ki az online kérdőívet, ami kiegészült 431 papír alapú kitöltővel, így összesen 2833 érvényes kitöltő volt. A minta ennek megfelelően alakult, a válaszadók többsége 26-40 év közötti (81,1%), felsőfokú végzettséggel rendelkező (58,7%) nő (82,7%). A férfiak (17,3%) valamivel idősebbek (31-50 év), és szintén felsőfokú végzettségűek. Többségük Budapesten (48,3%) és Pest megyében (25,3%) lakik. Közel kétharmaduk (64,5%) házasságban, 28,5%-uk élettársi kapcsolatban él. A férfiak közül valamivel többen jelölték meg a házasságot, mint az élettársi kapcsolatot, a nőknél ez az arány fordított.

A válaszadók 28,5%-a volt kismama. A válaszadók felének 1 gyermeke (49,6%) volt (beleértve a magzatot is), közel harmadának 2 gyermeke (28%). Nagycsaládos volt 12,5 %-uk és gyermektelen 9,9%-uk.

Az összes válasz alapján a teljes **tervezett gyerekszám, beleértve a már meglévő gyermekeket is 2,34**, a férfiak körében ez az érték valamivel több, mint a nőknél. Az egygyermekesek majdnem 2 gyermeket szeretnének összesen, a 2 gyermekesek 2,43-at, a meglévő és a tervezett gyermekek száma közti különbség természetesen a gyerekszám csökken. A gyermekteleneknél és a sokgyermekeseknél a kis elemszám miatt az eredményeket óvatosan kell kezelni, de mindenképp látható, hogy a megkérdezett csoportban alapvetően a további gyermekvállalás szerepel a tervek közt.

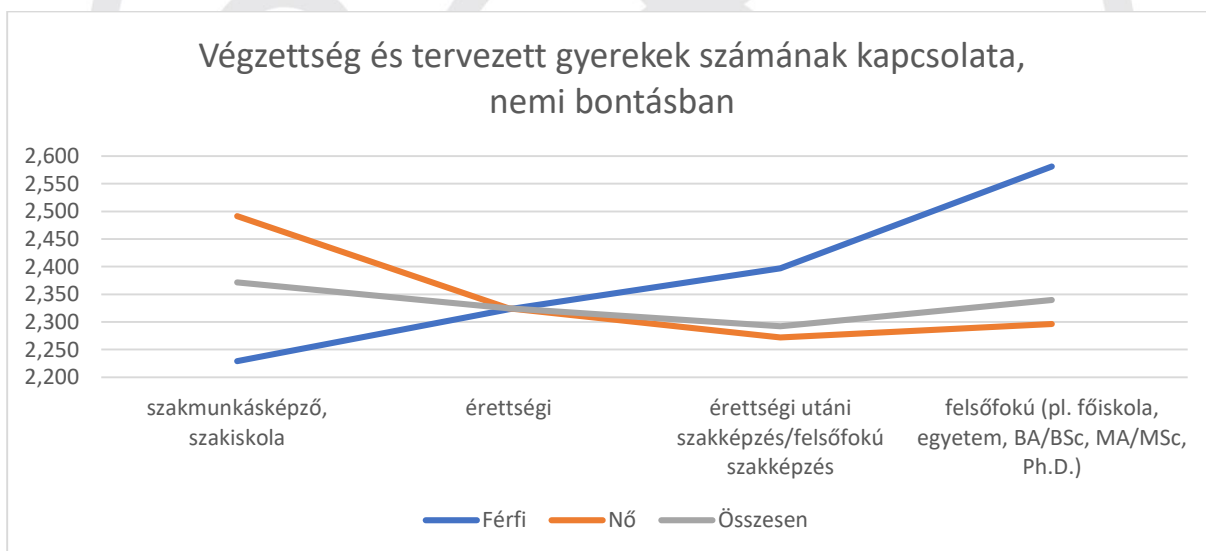
Gyerekek száma	Válaszolók száma gyerekszám kérdésére (fő)	Arány	Válaszolók száma tervezett gyerekszám kérdésre (fő)	Tervezett gyermek száma átlagosan, a már meglévővel együtt
0	279	9,9%	22	1,59
1	1400	49,6%	1161	1,98
2	789	28,0%	631	2,43
3	268	9,5%	232	3,15
4	58	2,1%	49	4,24
5	19	0,7%	17	5,18
6	3	0,1%	3	6,33
7	6	0,2%	6	7,50
Összesen	2822	100,0%	2121	2,34

Kutatásunk alapján a gyerekvállalási hajlandóság, tervezés továbbra is összefügg a családi állapottal. A házastárssal együtt élők több gyermeket szeretnének, mint az élettársi kapcsolatban élők. A férfiak esetében a két érték 2,49 és 2,41, a nők esetében 2,35 és 2,25.

A végzettséggel is kimutatható a kapcsolat, de nemenként ellenkező irányban. A férfiak a végzettségük növekedésével együtt egyre több gyermeket szeretnének, míg a nők esetében a végzettség és a tervezett gyerekszám fordítottan arányos. A vizsgálatból a legalacsonyabb végzettségűek, a minta ki elemszáma miatt, hiányoznak.

	szakmunkásképző, szakiskola	érettségi	érettségi utáni szakképzés/felsőfokú szakképzés	felsőfokú
Férfi	2,23	2,32	2,40	2,58
Nő	2,49	2,33	2,27	2,30
Összesen	2,37	2,32	2,29	2,34

Külhoni magyar családok szociológiai kutatása (KINCS –NPKI)

A KINCS és a Nemzetpolitikai Kutatóintézet (NPKI) közös kutatásának gyermekvállalási tervekre vonatkozó kérdéscsoportja részben a jövőben vállalt gyermekek számát kérdezi, részben pedig az ideális gyermekszámot firtatja a határon túl élő családok körében. Ezek jelentősége, hogy olyan összefüggéseket jeleníthetnek meg, amelyek tendenciákat jelezhetnek a termékenység jövőbeli alakulását tekintve. A megszületett, a tervezett és az ideálisnak tartott gyermekszámot nemek, életkori csoportok, iskolai végzettségek és országok szempontjából vizsgáltuk.

Nemek szerinti bontásban vizsgálva sem a meglévő, sem a tervezett, sem az ideálisnak tartott gyermekszám nem mutat szignifikáns különbséget, azaz a férfiak és nők közti különbség alig mutat eltérést az átlagtól. Az átlagos gyermekszám a gyermekkel rendelkezők között az adatbázisban 1,8 gyermek, tehát a mintában lévő 18-49 éves gyermekeknek összességében kevesebb, mint két gyermekük van. Nincs ebben a tekintetben szignifikáns különbség az egyes országok között sem, az átlagos gyermekszámtól való eltérés nem tekinthető az egyes államokban való élés hatásának.

A külhoni magyar családok körében átlagosan **a tervezett gyerekszám 2,12, az ideálisnak tartott gyerekszám ennél magasabb: 2,4.**

Mind a megszületett, mind a tervezett, mind pedig az ideálisnak gondolt gyermekszám szignifikáns különbséget mutat életkori csoportok és iskolai végzettség szerint.

Korcsop ort	Meglévő gyermekek		Tervezett gyermekek		Ideálisnak gondolt	
	átlagos száma	válaszolók száma	átlagos száma	válaszolók száma	átlagos gyermek- szám	válaszolók száma
18-29 éves	1,36	154	2,21	620	2,33	833
30-39 éves	1,77	542	2,02	231	2,42	780
40-49 éves	1,95	756	1,61	53	2,44	859
Összesen	1,82	1452	2,12	904	2,40	2472

Meglévő, tervezett és ideális gyermekszám korcsoportok szerinti átlaga

A táblázatból megállapíthatjuk, hogy a már megszületett és a tervezett gyermekek összefüggésében az életkor mentén haladva nő a gyermekek átlagos száma, azaz az idősebb korosztályoknak átlagosan több gyermekük van. A tervezett gyermekek számára vonatkozó kérdést (Szeretne Ön gyereket vállalni a jövőben?) csak azoktól kérdezték, akiknek a kérdezés időpontjában még nem volt gyermekük, és a válaszokból látható, hogy még a gyermektelen 40 fölötti korosztályban sem idegen a gyermekvállalás gondolata. Az idősebb generáció az, amelyik átlagosan valamivel magasabb gyermekszámot gondol ideálisnak, mint a fiatalabb korosztályok.

Ugyancsak szignifikáns eredményeket kapunk, ha a megszületett, tervezett és ideális gyermekszámot a kérdezettek iskolai végzettségével hasonlítjuk össze.

Iskolai végzettség	Meglévő gyermekek		Tervezett gyermekek		Ideálisnak gondolt	
	átlagos száma	válaszoló k száma	átlagos száma	válaszoló k száma	átlagos gyermek -szám	válaszoló k száma
Alapfok vagy kevesebb ^{a)}	2,22	160	2,13	95	2,56	267
Középfok érettségi nélkül ^{b)}	1,75	283	1,92	113	2,26	408
Érettségi és utáni szakképzés ^{c)}	1,76	664	2,12	447	2,34	1182
Felsőfok ^{d)}	1,82	340	2,23	247	2,53	609
Összesen	1,82	1447	2,12	901	2,40	2465

a) Általános iskola vagy kevesebb, illetve nem járt iskolába.

b) Szakmunkásképző.

c) Szakközépiszkolai érettségi; elméleti liceumi/gimnáziumi érettségi; posztliceális, középiskola utáni szakképzés (nem főiskola!).

d) Főiskola, egyetem, egyetem utáni képzés (PhD).

Meglévő, tervezett és ideális gyermekszám átlaga iskolai végzettség szerint

A táblázatból látható, hogy ebben az adatfelvételben is kimutatható az ún. U alakú görbe a megszületett gyermekek és az iskolai végzettségek kapcsolatában, bár ez más lefutású, mint amilyen a magyarországi népszámlálások alapján megismerhető. A vizsgált, határon túli

magyar családokat reprezentáló adatbázis szerint is a gyermekszám átlaga a legalacsonyabb végzettségűek esetében a legmagasabb, viszont a diplomások, ellentétben a magyarországi adatokkal, mindjárt ezután következnek, és ez a sorrend megmarad az ideálisnak gondolt gyermekszám tekintetében is, a tervezett gyermekek átlagos száma tekintetében pedig éppen a felsőfokú végzettségűek esetében a legmagasabb.

Megemlítjük, hogy az országok szerinti bontás nem mutat szignifikáns eredményeket a megszületett és a tervezett gyermekek átlagos száma tekintetében, viszont az ideális gyermekszám tekintetében igen.

Ország	Ideális gyermekszám egy családban (fő)	Válaszolók száma (fő)	Szórás	A válaszolók aránya a kérdezettek %-ában
Románia/Erdély	2,45	1254	0,834	50,7%
Szlovákia/Felvidék	2,25	471	0,633	19,0%
Szerbia/Vajdaság	2,38	373	0,827	15,1%
Ukrajna/Kárpátalja	2,43	376	0,756	15,2%
Összesen	2,40	2474	0,790	100,0%

Az ideális gyermekszám átlaga országok szerint

A táblázatból látható, hogy az ideális gyermekszám minden vizsgált országban meghaladja a 2,1-es átlagot, legnagyobb mértékben Erdélyben, legkevésbé Felvidéken, ami azt mutatja, hogy a határon túl élők a magyarországiakhoz hasonlóan gyermekbarátok, hiszen az ideális gyermekszámot átlagosan két gyermeknél többnek gondolják egy családban.

KINCS

KOPP MÁRIA INTÉZET
A NÉPESEDÉSÉRT
É S A CSALÁDOKÉRT

Összefoglaló

A közelmúltban zajlott kutatásokból megállapítható, hogy sok nyugat-európai országgal ellentétben Magyarországon nem nőtt a tudatos gyermektelenség, a gyermekvállalási tervek szintjén nincs jelentős visszaesés, hiszen a fiatalok továbbra is kettő körül tervezik a gyermekeik számát (1,72 - 2,34). Az ideálisnak tartott gyermekszám pedig ennél is magasabb, ami azt jelzi, hogy a magyarok továbbra is gyermekpártiak.

A teljes termékenységi arányszám mértékében azonban ez még nem tükröződik vissza, annak ellenére, hogy 2010 óta 20%-os volt a növekedés (1,25-ről 1,49-re), ami Lettország után a második legnagyobb mértékű emelkedés volt Európában ebben az időszakban.

Az ezer 15-49 éves nőre jutó gyermekszülések tekintetében is javulás látható, hiszen míg 2010-ben ezer szülőképes korú nőre 37,9 gyermek születése jutott, addig 2017-ben már 40,6 (bár 2016-ban ennél magasabb: 40,9).

A születések számának stagnálása a gyermekvállalási kedv emelkedése ellenére tehát azzal magyarázható, hogy a szülőképes női korosztály folyamatosan szűkül, 2010-hez képest 124 ezer fővel csökkent a 15-49 éves korosztályba tartozó nők létszáma.

A tervek és a tényleges gyermekszámok közötti különbség okai között több tényező is megfigyelhető, a párkapcsolat hiánya vagy elégtelensége, akár az életkori sajátosságok ugyanúgy lehetnek okok, mint az anyagi feltételek hiánya. Emiatt, amikor a gyermekvállalás előtt álló akadályok lebontásáról beszélünk, akkor az anyagi juttatásokon túl érdemes ezen tényezőket is figyelembe venni.